

Fent memòria del nostre passat

LA FESTA POPULAR DE SANT JAUME

Sergi Mallol i Garcia

Les festes de Sant Jaume s'han guanyat a pols, almenys fins l'arribada de la vigent pandèmia, el títol de festes populars. Però, què les ha fet tan populars i com ha estat el recorregut fins arribar ací? En aquestes línies, intentarem aproximar-nos a allò que ha fet de Sant Jaume l'esdeveniment festiu que més ondarencs i ondarenques traia, cada estiu, al carrer.

Anem, doncs, a pams.

En primer lloc, anirem a l'origen. Per això, ens hem de traslladar a l'Ondara del segle XVIII. És el 1729 quan trobem documentada la celebració de festes a Sant Cristòfol i a Santa Anna (titular de la parròquia), celebrades el 25 i 26 de juliol (cal puntualitzar, dada important, que Sant Cristòfol, antigament, era celebrat en el calendari el mateix dia que Sant Jaume, el 25 de juliol). Ambdós sants, ostenten el patronatge de la vila fins el 1923, any de la declaració canònica, com a patrona, de la Mare de Déu de la Soledat.

La primera referència documental local on apareix, explícitament, el nom de la festa de Sant Jaume, associada a la festa de Santa Anna, la trobem a l'any 1808¹. La programació durant aquests anys era senzilla però completa, podent trobar dues vessants principals: la religiosa (amb la missa cantada amb sermó, el vol de campanes i el repartiment de pa beneït) i l'altra molt més popular (amb la contractació d'una banda de música, les carreres de galls –que no eren carreres amb aquests animalets, més bé, els joves corrien per guanyar el preuat exemplar avícola- i la cordà o coets de la revetla). Per la seua part, la primera referència a les festes de Pamis és de 1898 (per sant Pau i Sant Pere)².

Sobre els espectacles de bous, un dels actes més esperats entre la població, tenim constància a la comarca que ja en el segle XVI se'n corrien a Pego i, en el s. XVII, a Dénia, on la documentació més antiga que es coneix és un "corro de bous" celebrat, curiosament, del dia de Sant Jaume de 1609³. Al nostre poble, caldria una recerca més exhaustiva sobre el tema. De moment, no és fins el 1878 que ens trobem amb la primera referència documentada de bous al carrer. Es tracta d'un succés produït per la caiguda d'un dels balcons, on el veïnat mirava la solta dels elements, produint-se la caiguda de tretze persones i sis ferits, episodi del qual també en fa referència En Josep Joaquim Bonet i Serra, en el seu diari manuscrit de 1891.⁴

Bous al carrer Roser, anys 40. Font: Marisa Puigcerver

Amb la construcció de la plaça de bous, el 1901, el recinte esdevindrà el principal lloc taurí de la comarca i, amb el temps, ocuparà el protagonisme principal de la festa. No obstant, la població continuarà celebrant els bous al carrer fins el canvi de segle.

Després de la Guerra Civil, les festes no tardaran a reprendre's, demostrant així la gran valoració que el poble li atorgava a la festa d'estiu. El juliol de 1940 se sol·licita de Govern Civil autorització per celebrar les festes tradicionals de Sant Jaume i Santa Anna del 18 al 26 de juliol. En absència de la Plaça de Bous, encara per reconstruir, les entrades de bous recuperen doncs el seu lloc tradicional de

celebració, el carrer, convertint l'entramat dels carrers Roser, Sant Josep, Sant Joan, Major, Plaça Picornell i Església com a nucli taurí d'Ondara.

L'estructura organitzativa de les festes d'estiu mantenen el seu esquema anterior a la guerra. Els quintos, per delegació de l'Ajuntament, s'encarreguen de demanar la voluntat al veïnat per córrer i organitzar les soltes de vaques. Reben, a més, una subvenció econòmica municipal. Esta documentada, el gener de 1943, la subvenció concedida a Emilio Ferrando Llorca (el ti Emilio, el trinqueter) representant de la Comissió de festes, per sufragar les despeses de les festes de Sant Jaume i Santa Anna.

Sopar a la mar el dia de Sant Jaume, anys 50. Font: Marisa Puigcerver

Durant la segona meitat del segle XX, el protagonisme de Sant Jaume queda desplaçat entre la platja de l'Estanyó i la dels Molins. Sant Jaume esdevé un dia de festa de família i de quadrilles, semblant a l'actual Sant Joan, però en el qual el veïnat es desplaçava caminant o amb carro per passar el dia, sopar de recapte o fins i tot, pernoctar al pinaret del ti Soler.

El darrer quart del segle XX és el de l'evolució de la festa cap al format que coneixem aquests darrers anys. El primer Ajuntament democràtic, mitjançant la Comissió de Cultura, intenta ordenar l'organització de les festes principals del

poble, donat que a les darreries dels anys 70, havia estat la Comissió de Festes de la Soledat l'encarregada d'organitzar els actes taurins per traure beneficis per a les festes patronals. Per recobrar el protagonisme de la quintada i oferir unes festes pensades per a tothom, es proposa la separació funcional de les festes patronals, a càrrec de la comissió corresponent, i la municipalització de les festes populars de Sant Jaume. L'organització, a càrrec de la llavors denominada "Comissió de Cultura" va preparar un programa d'actes amb tres pilars bàsics: el seu caire popular, els bous i les revetles; esquema que s'ha continuat al llarg d'aquests anys.

A partir d'aquelles festes de 1980, les festes de Sant Jaume han evolucionat fins l'actualitat, amb els seus valors i els seus defectes, però sempre mantenint eixe caire popular que les fa diferents i que fa del carrer el millor vehicle de convivència entre ondarencs i ondarenques.

Bous al carrer Roser, anys 80. Font: Comissió Crist 2014

¹ Miralles i Cebrià, R. (2013) *Ondara, dels orígens a 1900*. Ondara: Ajuntament d'Ondara, p. 468.

² Ídem, pàg. 469.

³ Diversos autors (2012) *Toros en Dénia y la Marina Alta*. Dénia: Peña Taurina Maestranza.

⁴ Bonet i Serra, J. J. (2015) *Un viaje a Filipinas (diari manuscrit el 1891, facsímil)*. Alacant: Institut Joan Gil-Albert.